THE ANTITHESIS DEVICE IN ANTIM IVIREANU'S DIDAHII

Sorinela-Alina GHEORGHE (OLTEANU)*

***Abstract**: The present paper proposes an analysis of the antithesis, a figure of speech which frequently occurs in metropolitan Antim's sermons. The analytical approach focuses especially on the role of antithesis in "Didahii", on its possibility to merge with other figures of speech, thus the expressive potential being increased, on the semantic structure and on grammar aspects. A stylistic approach of Ivireanu's texts is necessary, because his work includes elements of originality, incipient forms of literary art which ranges it among the oldest literary pieces in the Romanian culture.*

***Keywords**: role of antithesis, stylistic level, semantic structure, grammatical level.*

1. Defined as "a figure of speech which consists in associating certain ideas, images or notions with an opposite meaning meant to emphasize each other in the same sentence or broader context" (Dragomirescu, 1975: 109), antithesis "opposes two objects one against the other, considering them in a common perspective; or it opposes the same object to itself, regarding it in two opposite respects" (Fontanier, 1977: 344).

The antithesis has been largely spread in Greek rhetoric, beginning with the sophists. Behind the speech form, in many periods, there was an expression of an antithetic existential feeling of inner break and tension, such as its frequent use in Baroque and Romanticism. To the latter, the terrestrial and the cosmic existence are reflected in antagonistic pairs: real-ideal, good-evil, material-spiritual, life-dream, earthly-astral etc.

Recent studies on the biblical language have emphasized that the most frequent means of amplifying the message is the concentric parallelism (*parallelismus membrorum*) or the chiasm (arranging the elements in an X-pattern, in an inversed structure like a cross): "As the number of studies dedicated to the chiasm increased, it became obvious that the model is one of the most common and significant rhetoric forms in both Testaments" (Breck, 2005: 8). Numerous studies which confirmed this basic structure in the biblical text have been written: Lichtenstein, 1982; Man, 1984; Breck, 1987. The successive translations of the Hebraic text (*Old Testament*) and the Greek text (*New Testament*) have not always respected the structure of the concentric parallelism, which seems to be specific to the old Hebraic poetry. Thus, the concentric parallelism, which is an inversed parallelism in its essence, enters the more diversified range of the syntactic figures of speech referred to by the syntactic parallelism (*cf.* Mancas, 2005: 32).

The antonymic parallelism involves the logical denial of the meaning of a word by its antonym and the transition from a strictly syntactic structure (*metataxa*) to a figure of reason (*metalogism*), defined as an antithesis (Grupul µ, 1974: 202; cf. Parpală, 1998: 183). In the homiletic literature, the antithetic parallelism seems to be determined by the general configuration of the message which is to be sent: choosing between God and Satan.

The sermon, as a species of homiletic literature, revived the 12 Disciples' teachings, being considered the oldest post-biblical literary species. The antithetic

* University of Pitești, olteanu_georgel@yahoo.com

BDD-A5969 © 2013 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:48 UTC)

structure of the message could be found even in the first manuscript, discovered by Filothei Vrienios in 1056 (Peters, 1981), in which the first part consisted in *The Book of the Two Ways: Life's Way and Death's Way*. The way of life or of salvation consisted in loving God, loving your fellows and avoiding sins. In the way of death, of perdition, there were described more than 20 sins, such as curse, murders, adultery, lusts, lasciviousness, theft etc.

Adopting the sermon type (different from the homilies which had a general addressability), in the Greek tradition (there has been discovered a Georgian manuscript of the old *Didahii*), Antim Ivireanul chooses the direct communication with the people he shepherded "by a profound experience of the meanings that he reveals and by their corresponding application to the life of the community he addresses to" (Lazar, 2005: 122).

By analyzing the texts in Antim's *Didahii*, one can notice that the antithesis is the dominant figure of speech, which structures the message of each sermon in different forms. This fact has been pointed out by specialists:

> Antithesis, a figure of reason typical to Roman oratory, can be found on each page in *Didahii*. To understand its contribution to the progress of the idea, it is necessary to reconsider Antim's particular way of thinkingin oppositions, the way which a pretty developed reasoning creates a succession of antinomies with him. Every verdict is reached after a compulsory rivalry has been solved and each argued thesis always seems to face the difficulty of an antithesis. (Negrici, 1977: 130, 131)

So, the author often uses this figure of speech that, together with the oratorical repetition or the interrogative sentences, represents "the main pillars on which the rhetoric of Antim's discourse is built" (Mazilu, 1987: 184). This fact is justified also by their openly didactic tendency: "The opposite notions or ideas belong to the religious moral and cosmogony system, with rare exceptions" (Negrici, *op.cit.*: 131).

Sacredness and secularism, saints and ordinary mortals are situated on different levels most of the times. Thus, the antithesis in Ivireanu's sermons does not risk the exaggeration reported by Fontanier:

> It is one of the most brilliant figures of speech; but, just because of this reason, it should be used cautiously in the serious topics. Nowhere is it unfit if it is natural, came out just from the nature of the respective topics and if it is based on reason and truth, if it is not too exaggerated, too sophisticatedly organized, when it is not fastidious or ornate. (Fontanier, *op.cit.* : 345)

2. In Antim's sermons, the antithesis often has a characterizing function, being assigned an important role in portraying.

In a sermon made on Palm Sunday, the metropolitan blames harshly and he is even ironic with the duplicity of those who prefer to have two spiritual advisers: a more simple one, in the countryside, to whom they confess their important sins, and another one in town, to whom they tell the more superficial sins, *neguţătorind şi meşterşuguind taina ispovedaniei* (Ivireanu: 95[1]). The tone is bitter, maybe the gestures are threatening and a torrent of critical words flows from the high pulpit. The ordinary periods begin with negation and end up with affirmation, introduced by the adversative *ci* (*ce*), structured symmetrically and having a rhythm created by the breath pauses. The verb in the negative form *nu spunem*, which represents an anaphor, and the adversative conjunction *ce* clearly mark the falsity of the confession, the contradiction between

[1] In the following examples, only the number of the page from Ivireanu,1972 will be written.

BDD-A5969 © 2013 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:48 UTC)

words and facts: *Nu spunem că ţinem balaurul cel cu 7 capete, zavistiia, încuibat în inimile noastre, de ne roade totdeauna ficaţii, ca rugina pre fier şi ca cariul pre lemn, ce zicem că n-am făcut nimănui nici un rău. Nu spunem strâmbătăţile ce facem totdeauna, clevetirile, voile veghiiate, făţăriile, mozaviriile, vânzările şi pârăle ce facem unul altuia, ca să-l surpăm din cinstea lui, ce zicem: am face milă, ce nu ne dă îndemână, că avem nevoi multe şi dări şi avem casă grea şi copilaş ca-n gloată şi oameni mulţi carii să ocrotesc pre lângă noi. […] (95,96).*

The antithesis has a characterizing function even when the preacher seems to meditate by means of self-inquiring and he points out the fact that fasting must be accompanied by a moral behavior. The conjunctions *iar, şi* express a concessive relation. Besides, the symmetry, the anaphor (*ce folos iaste*) together with the rhyme (*bucate/păcate*) and some smart, metaphorical verbal wits (*ce folos iaste a nu bea vin şi a fi beat de veninul mâniei*), determine a sound harmony: *Că ce folos iaste trupul să fie deşărt de bucate, iar sufletul a-l umplea de păcate; ce folos iaste a fi galbeni şi ofilit de post, iar de pizmă şi de urâciune a fi aprins; ce folos iaste a nu bea vin şi a fi beat de veninul mâniei; ce folos iaste a nu mânca carne şi cu hulele a rumpe carnea fraţilor noştri; ce folos iaste a ne conteni de cele ce sânt, uneori slobode şi a face acelia ce nu sânt niciodată, cu vreun mijloc, slobode (39).*

There are numerous examples where there is described a behavior that does not fit the patterns established by church, but a solution, a positive model is offered, as the metropolitan's role is not only to scold, but especially to rectify what is not according to the Christian spirit. Those who represent the model are the biblical characters, most of the times. Humbleness, obedience and submission which the parishioners ought to show to the priest as a guardian of Christian laws, are promoted. Even the temporal markers (*acum*) or the alternation of tenses (past/present) support the antithesis, as a moral degradation of the world due to moving away from God is suggested: *Deci Ioachim şi Ana, fiind sterpi, s-au întâmplat într-o sărbătoare mare ce avea jidovii, prin neştiinţă şi făr` de nici un vicleşug, ca nişte oameni bogaţ şi de neam împărătesc ce era, au adus darurile lor mai nainte decât alţii la beserică. Şi, văzându-i preotul, atâta i-au înfruntat şi i-au dojenit, cât i-au scos din beserică cu mare ruşine şi cu multă urgie i-au gonit, împreună cu darurile ce adusese. (Oare ce jale şi scârbă socotiţi că vor fi luat în inima lor nişte oameni mari ca aceia?). Iară ei, blagosloviţii, au priimit înfruntarea şi urgia preotului cu multă cucerie şi plecându-ş capetele, să ducea plângând cu amar la casa lor, nezicând nimic, nimănui. Iară acum să nu carea cumva să îndrăznească preotul, sau arhiereul, să înfrunteze pre cineva, nu pentru căci nu are coconi, ci pentru căci face fărădelegi şi strâmbătăţ, că apoi iaste vinovat morţii. Iară măcar că avea Ioachim şi Anna multă jale în inima lor, pentru urăciunea şi hula ce avea de cătră toţ pentru stârpiciunea lor, iară de pururea să ruga, cu lacrămi, dintru adâncul inimii lor, stăpânului firii, ca să facă milă cu ei, să le dezlege sterpiciunea şi să le dăruiască roadă pântecului lor; nu doară pentru ca să le rămâie după moartea lor feciori să-i pomenească, după cum pohtesc oamenii aceşti de acum, sau să le moştenească moşiile şi averea, ce numai cu făgăduială ca aceia ca, de vor naşte vreun prunc, au parte bărbătească, au parte femeiască, să-l închine lui Dumnezeu" (43, 44).*

Sometimes, the antithesis occurs in paragraphs where language has a persuasive function, marking the discrepancy between the advice, the urge, even the orders received by Christians, and the blamable behavior of some of them. Jesus himself appears as an adviser, but even He is not always listened to. In the following example, the elements of the enumeration are almost synonyms, which increases the effect and the contradiction between the urge and the moral behavior is more obvious: *Hristos*

BDD-A5969 © 2013 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:48 UTC)

zice: «De pe aceasta vor cunoaşte toţ că-mi sânteţi ucenici, de veţ avea dragoste între voi», iar noi ne pizmuim, ne zavistuim, ne pohtim răul unul altuia şi mijlocim în tot chipul să ne păgubim unul pre altul, nu numai de avere, ci mai vârtos de cinste (81).

Where there is selfishness, definitely there is no room for love. In Schopenhauer's philosophical system, selfishness, as a result of the blind will of living, is the core of evil in man. The human being manages to get temporarily free from the tyranny of selfishness only by means of aesthetic contemplation. Through perfection, art transposes man, as long as he is enchanted by it, in an impersonal world, the world of ideal fiction, annihilating his selfishness. Church offers man another way through which he might get free from selfishness and this is faith.

In Ivireanu's sermons, antithesis often illustrates the relation heaven-earth, specific to the religious discourse. With *Cuvânt de învăţătură asupra omului mort* the situation is the same. The adverbs of place *aici/acolo* mark the two coordinates clearly and the antithesis is also based on certain pairs of antonyms, on antithetic phrases: *scârbă/bucurie, stricăciune/nestricăciune, oraşul lacrămilor/locul veseliei, turburarea vieţii/adăpostirea cea lină, patimile Eghipetului/pământul cel fericit al făgăduinţei, robiia lumii / mântuirea ceriului.* In a Christian perspective *naşterea iaste începutul durerilor, iar moartea iaste începutul vieţii cei fericite* (190): *Şi de vreme ce aici, după adormirea cea firească, să întoarce iar omul la osteneli, la scârbe, la supărări, la patemi, acolo, după adormirea cea de pe urmă, care o numim noi a morţii, trece din scârbă la bucurie, din stricăciune întru nestricăciune, din oraşul lacrămilor la locul veseliei, din turburarea vieţii la adăpostirea cea lină a mântuirii, din patimile Eghipetului în pământul cel fericit al făgăduinţei, din robiia lumii la mântuirea ceriului, din petrecaniia omenească, în ceata fericiţilor îngeri. Şi ce altă norocire iaste mai mare, decât aceasta? Ce altă adormire mai dorită, decât adormirea morţii? Drept aceia zice şi Duhul Sfânt la «Eclisiastul», în 7 capete:«Mai bună e zioa morţii, decât zioa naşterii, că naşterea iaste începutul durerilor, iar moartea iaste începutul vieţii cei fericite» (190).*

The material/spiritual (body/soul) relation is described by the metropolitan considering the theological opinion dominant in that period. The superiority of the soul over the body consists, first of all, in the immortality of the former, opposed to the transiency of the latter, which goes back to the earth it was created from: *Drept aceia, mare folos şi mare dar şi milostivnică vindecare s-au dat omului de la Dumnezeu, ca să moară şi să strice acest trup al păcatului şi să înviiaze la înviiarea cea de obşte alt trup, duhovnicesc, făr` de stricăciune şi făr` de moarte* **(**224).

The ephemeral-eternal antithesis is sometimes explicit, sometimes subtly suggested, so the author proves his ability to assign a poetic function to language. Everything belonging to secularity is transient, but everything in the sacredness area is eternal: *Aceasta astăzi să mută de pre pământ în ceriu; lasă întristăciunea şi să duce la bucurie, lasă cele de jos şi priimeşte cele de sus; lasă cele stricăcioase şi câştigă cele nemuritoare şi vecinice* (20); *că îngerii sânt stele, iar omul iaste putrejune* (124).

3. At the stylistic level, the antithesis could be combined with other figures of speech, so its expressivity enhances. Sometimes it occurs inside an extended enumeration and its two parts represent a direct and an indirect object. For example, in *Învăţătură asupra pocăinţii* there are enumerated seven major sins, as well as the effects that repentance would have on man: *Deci aceste păcate sunt cele 7 vremi carele să cuvine să le schimbe acela ce va vrea să se pocăiască cu adevărat, adecă să prefacă trufiia în smerenie, iubirea de argint în milostenie, păcatul cel trupesc în curăţenie,*

BDD-A5969 © 2013 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:48 UTC)

zavistiia în dragoste, lăcomia în post, mâniia în blândeţe şi lenea în rugăciune şi într-alte fapte bune (219).

After this fragment, two enumerations form an antithesis inside a paradigm comparison, built up with some correlative conjunctional phrases: *Şi precum când făcea aceste păcate să bucura, să desfăta şi râdea, aşa şi când să pocăiaşte să cuvine să se mâhnească, să suspine şi să plângă, pentru ca să facă premeneală vremilor şi să se arate prefacerea adevărată* (220).

In other situations, the antithesis is included in a metaphorical construction and it is based on the opposition light-darkness, two symbols with profound significances in theological field. In Ivireanu's discourse, light is the divinity's attribute, while darkness defines the human level: *Aşijderea şi părinţii noştri cei de demult, întorcându-ş ochii spre lumina cea adevărată, spre domnul nostru Iisus Hristos (care cu lumina sa umbra şi întunerecul lumii aceştiia l-au stricat) cu smerenie-ş tindea mânile sale*(111)*; să luminezi ochii sufletelor noastre cei întunecaţ, cu lumina cunoştinţii tale*(83)*;pentru ca să răsipească cu strălucirea minunilor şi cu lumina învăţăturii norii cei întunecaţ ai înşălăciunii*(57)*; gonind cu lumina dumnezeeştilor cuvinte, întunerecul necredinţei*(58).

There are also examples where the components of the antithesis represent two epithets: *«dară eu cum voiu să mă ating de sfântul tău creştet, cu mâini păcătoase?»* (57) John the Baptist asks Christ.

The antithesis can also participate in building an antiphrasis. In most of the sermons the orator gets *captatio benevolentiae* by a kind of false modesty. Such an attitude is not surprising, as in the monks' and priests' behavior code *humbleness* is usual and its effect is to make the audience be on preacher's side. Thus, the metropolitan declares himself *un om mic şi smerit*, suitable for shepherding *o mică turmă*, but who was assigned *o turmă mare şi înaltă*. As that period was unsettled, the obedience to the church and to the bishop needed to be compulsory. The rhetoric ample period is based on these antitheses (*mic/mare*; *smerit/înalt*), qualifying adjectives repeated in certain climaxes, arranged by the coordinating conjunctions *şi* and by the adversative *ci* (*nici*), which determines the rhythm and the symmetry:*Pentru aceia dară nu iaste minune, iubiţii miei ascultători şi cinstiţ şi de bun neam boiari, de m-au rânduit pre mine Dumnezeu şi m-au pus, om mic şi smerit fiind, păstor mic, la mică turmă, la dumneavoastră, pre carii eu nu vă am, nici vă ţiu turmă mică, ci mare şi înaltă; mare pentru buna închinăciune şi dreapta credinţă care o păziţ curată şi nespurcată, fiind încungiuraţi şi îngrădiţi între hotarăle celor striini de fel şi împresuraţi de atâtea nevoi şi scârbe ce vin totdeauna, neîncetat, de la cei ce stăpânesc pământul acesta, înaltă pentru buna ascultare şi supunerea care arătaţi de-a pururea către beserică şi către arhiereu* (6).

With an extraordinary ability, with shrewdness, we could say, Antim explains the circumstances under which his *turma*, could be considered *mare şi înaltă*, using the device of *epanodos*. The fact that not all his parishioners worth being called like that comes out from other sermons where the critical accents are dominant.

The antithesis is repeated in the next period, in a better marked crescendo, accomplished in symmetrical positions, up to the number of syllables and stresses. The hyperbole (*spurcăciunile şi fărădelegile mele, carele sunt mai multe decât perii capului mieu şi decât năsipul mării*) amplifies the humbleness, but, this time, the metropolitan places himself in a inferiority position as compared to divinity, which is much more credible: *şi măcar că eu am fost mai mic şi mai netrebnic decât toţi, precum au fost şi David mai mic între fraţi în casa tatâne-său, dară Dumnezeu n-au căutat la micşorarea şi netrebniciia mea, nu s-a uitat la sărăcia şi streinătatea mea, n-au socotit prostiia şi*

BDD-A5969 © 2013 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:48 UTC)

neştiinţa mea, ci au căutat la bogăţiia şi noianul bunătăţii sale şi au acoperit de către oameni toate spurcăciunile şi fărădelegile mele, carele sânt mai multe decât perii capului mieu şi decât năsipul mării şi m-au înălţat, nevrednic fiind, la această stepenă şi mare vrednicie a arhieriei (6).

The antithesis can also serve to form the *epanodos*, a repetition figure of speech which presupposes a detailed, comprehensive repetition of each of the members of a multiple sentence part. Antim enjoys argumentation, carefully building up reasoning meant to argue the formulated thesis, explaining skillfully and patiently. The antithesis is successfully developed in formulating certain definitions: *Şi iaste nădejdia de 2 feliuri: una bună şi alta rea. Bună iaste aceia când nădăjduiaşte cineva la Dumnezeu să se mântuiască, sau alt bine ce va să petreacă, că nici osteneşte, nici cheltuieşte nimic, cum zice David, că :«Cel ce nădăjduiaşte spre Dumnezeu mila îl va încungiura». Rea iaste aceia când nădăjduiaşte cineva la om să-i facă vreun bine, sau vreo îndemână la lucrurile ceste trecătoare ale lumii, care nădejde iaste mincinoasă şi deşartă, cum zice iarăşi David:«Nu vă năjduiţ pre boiari, pre fiii oamenilor, la care nu iaste mântuire.»* (24).

Sometimes the antithesis participates in achieving the apostrophe. For example, in *Cuvânt de învăţătură la preobrejeniia domnului nostru Iisus Hristos*, the orator, experiencing a powerful feeling, addresses to the audience by criticizing them severely because they listen to those who do not fear God, instead of listening to God. The guilt seems to be a collective one, as the verbs are used in the first person plural (*nu vom, ascultăm*), which includes also the speaker, but it is obvious who are the real persons whose the criticism is addressed to. This strategy is not unusual in the religious discourse and its purpose is to diminish the criticism. The preacher does not aim to humiliate his audience, but to educate them in a Christian spirit, to move them and make them follow the given advice: *Pre Dumnezeu nu vom să-l ascultăm la cele ce ne învaţă să facem, pentru binele şi folosul nostru cel sufletesc, ce ne par, învăţăturile lui, grele şi rele şi pentru aceia nu-l cinstim, ca când ni-ar fi vrăjmaş de moarte. Iar pre oamenii cei ce nu să tem de Dumnezeu, nici să ruşinează de feţele omeneşti îi ascultăm la cele ce ne învaţă să le facem, spre pierzarea sufletelor noastre şi spre necinstea noastră şi spre a ne cleveti toţ şi a ne belstema pentru nedreptăţile ce facem* (81).

In Ivireanu's sermons there can be also identified fragments where the antithesis combines with paradigm comparison: *că precum sânt păzitori, celor ce postesc, sfinţii îngeri şi-i feresc de toate primejdiile, aşa sânt şi celor ce nu postesc păzitori, dracii şi-i îndeamnă la multe păcate* (101); *pentru că aceastaşi Dumnezeu, precum iaste înfricoşat şi groaznic, aşa iaste de blând şi de smerit. Că n-au vrut neamul omenesc cu groază şi cu înfricoşare să-l întoarcă de la rătăcire, ci cu blândeţe şi cu faceri de bine* (106).

Symmetry, a figure of speech based on internal harmony, combined with antithesis, often occurs in the old prose, especially in the oratorical type. These two figures of speech sometimes combine because of the compositional or ideational necessity of associating the oppositions with the similarities in a harmonious and well-balanced whole. The human being himself, as well as the cosmos, integrates both the opposite aspects and those in harmony due to their similarities.

The examples of antithetic symmetries meant to interrupt the discourse monotony are numerous in Ivireanu's sermons. Here are some more, different from those which have already been quoted: *că pentru omul, adecă pentru Adam am eşit din raiu şi pentru omul iară, adecă pentru Hristos, am întrat în raiu*(99); *şi pre cei păcătoşi îi va arunca în matca focului celui nestins, iar pre cei drepţi îi va aduna la împărăţiia*

BDD-A5969 © 2013 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:48 UTC)

sa cea vecinică(128); *Acesta iaste sfârşitul tainelor celor vechi şi începutul tainelor celor noao*(32); *şi nu în scaun nalt, împărătesc, ci în scaun scund şi prost*(117).

The author seldom reaches a chiasm which consists in inversed repetition of two syntactic functions, in other words, in the succession of two lexically different phrases, where the second repeats the same syntactic functions in the first one, but in an inversed order: *Ce folos iaste a fi galbeni şi ofilit de post, iară de pizmă şi de urâciune a fi aprins* (39).

The antithetic symmetry can also generate verbal wits, rhymes: *au agonisit prin smerenie cele înalte şi prin sărăcie cele bogate* (51); *şi pentru puţin câştig vor să piarză o avuţie* (51); *Că ce folos iaste trupul să fie deşărt de bucate, iar sufletul a-l umplea de păcate* (39); *Puţin au ostenit, adevărat, iară mare plată au luat; În scurtă vreme au fost în scârbe, iară în vreme nesfârşită să vor bucura* (79); *«şi acela ce va crede şi să va boteza, să va spăşi; iar cel ce nu va crede, să va osândi.»* (47).

4. If we consider the semantic structure, the antithesis can express a concrete or an abstract object. The so far analysis shows that two types of antithesis are dominant in Antim's discourses. When the components of the antithesis express a concrete object the descriptive antithesis, frequent in portrait or in parallel, occurs. When the components of the antithesis express an abstract object, the figure of speech may appear as a word-play whose synthesis often concentrates in an aphoristic construction, in a subtle and witty phrase: *ce folos iaste a nu bea vin şi a fi beat de veninul mâniei, ce folos iaste a nu conteni de cele ce sânt uneori slobode şi a face acelia ce nu sânt niciodată, cu vreun mijloc slobode* (39).

Another aspect that should be pointed out is that the components of the antithesis represent conflicting elements casually integrated in the same object (*Şi iaste nădejdia de 2 feliuri: una bună şi alta rea*-24) or in two objects (*căci că îngerul au greşit de bună voia sa, iară omul au greşit dintru înşălăciune*-124).

5. At the grammatical level, in a morphological perspective, the elements of the antithesis may be: **nouns** (*lasă întristăciunea şi să duce la bucurie" -20; "şi s-au stins de tot lumina zilei între întunerecul nopţii*-52); **verbs** (*de o parte o rădică spre ceriu, de altă parte o pogoară la iad*-157; *acum pohteşte un lucru şi acum îl uraşte, acum iubeşte şi acum vrăjmăşuiaşte*-219); **pronouns** (*nimic nu iaste de jale sau de întristăciune ci toate de bucurie şi de desfătare*-12; *Iară nu unul să se roage şi altul nici să gândească; unul să plângă şi altul să râză; unul să se întristeze şi altul să se bucure*.-163); **adjectives** (*«dară eu cum voiu să mă ating de sfântul tău creştet, cu mâini păcătoas?»*-67; *lasă cele stricăcioase şi câştigă cele nemuritoare şi vecinice*-20); **adjectival phrases** (*lasă cele de jos şi priimeşte cele de sus*-20; *Şi să fie ispovedaniia noastră cu nădejde bună cum că ne va erta Dumnezeu, iară nu cu deznădăjduire, precum au făcut Cain*-36); **adverbs** (*acum să preface spre bine şi acum să schimbă spre rău*-218); **adverbial phrases** (*întru cinstea lui am a zice(…)nu după cum să cuvine, ci după putinţă*-84); **verb and noun** (*pre acest prunc, carele au sărăcit de voia lui, a căruia bogăţie nu să poate spune*-31; *întristăciunea lumii au veselit-o*-195; **adjective and verb** (*aşa îi iaste pururi din fire, când să fie lină şi când să se turbure*-157) etc.

The grammatical elements that separate the two parts of the antithesis might also be grammatical connectors: **conjunctions** (*Cu fapte bune să face omul lăudat şi sfânt, iară nu cu fapte rele*-53; *că îngerii sânt stele, iar omul iaste putrejune*-124; *nimic nu iaste de jale sau de întristăciune, ci toate de bucurie şi de desfătare*-12; *Nu să cuvine cinstea şi lauda numai oamenilor celor mari şi bogaţ, că sânt vrednici acestui dar şi cei mici şi smeriţ. Că măcar că cei mari strălucesc cu hainele cele de mult preţ şi cei mici n-au cu ce să-ş acopere trupul; cei mari să odihnesc pe aşternuturi moi şi frumoase şi*

BDD-A5969 © 2013 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:48 UTC)

cei mici să culcă pe pământul gol şi pe pae; aceia însoţiţ cu mulţime de slugi, iar aceştea lipsiţ, pustii şi de ajutoriu şi de priiateni; aceia între răsfăţări şi între bogăţii şi aceştea între primejdii şi între întristăciuni.-164; *spuind cu îndrăzneală şi făr` de nici o temere, toate câte am făcut(…)de voe sau făr` de voe, prin ştiinţă sau prin neştiinţă*-99); **prepositions** (*şi s-au stins de tot lumina zilei între întunerecul nopţii*-52; *ca să împreune cele vechi cu cele noao, cele cereşti cu cele pământeşti, cele de jos cu cele de sus*-31; *de la mic până la mare* -8*; de pre pământ în ceriu*-20; *adecă să prefacă trufiia în smerenie, iubirea de argint în milostenie, păcatul cel trupesc în curăţenie, zavistiia în dragoste, lăcomiia în post, mâniia în blândeţe şi lenea în rugăciune şi într-alte fapte bune*-219); **correlative elements such as** *şi precum…aşa şi, nu cu…ci cu, acum…şi acum, când…şi când, şi când… atunce* etc.(*Şi precum când făcea aceste păcate să bucura, să dăsfăta şi râdea, aşa şi când să pocăiaşte să cuvine să se mâhnească, să suspine şi să plângă, pentru ca să facă premenealã vremilor şi să se arate prefacerea adevărată.*-220*; Drept aceia, întru cinstea lui am a zice, înaintea dragostei voastre puţine cuvinte, nu cu obrăznicie, ci cu multă cucerie; nu cu vorbe ritoriceşti şi alcătuite, ci cuvinte smerite şi prostatece; nu după cum să cuvine, ci după putinţă.*-84*; Omul, precum are inima iscusită, aşa o are şi mult pohtitoare şi pe neplăcere; nu iaste pururea întru o stare: acum să preface spre bine şi acum să schimbă spre rău, acum pohteşte un lucru şi acum îl uraşte, acum iubeşte şi acum vrăjmăşuiaşte.*-218, 219*; aşa îi iaste pururea din fire, când să fie lină şi când să se turbure*-157*; şi când slăbeşte cu postul omul cel din afară, atunce cel din lăuntru să întăreşte*-218) etc.

6. The analytical approach pointed out the fundamental role of antithesis in Antim's sermons: it participates in creating some moral, psychological portraits; it contributes to illustrate the material-spiritual, body-soul, ephemeral-eternal relations. On the stylistic level, there has been identified a series of figures of speech (enumeration, metaphor, epithet, antiphrasis, *epanodos*, parallel, apostrophe, comparison, symmetry) with which the antithesis could combine, which leads to an increased language expressiveness. Considering antithesis a frequent figure of speech in the Baroque literature, Antim Ivireanu is remarkable also due to a fundamental approach to the biblical imagery.

References

Breck, J., *Cum citim Sfânta Scriptură? Despre structura limbajului biblic*, Editura Renaşterea, Alba Iulia, 2005

Dragomirescu, Gh., N., *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1975

Fontainer, P., *Figurile limbajului*, Editura Univers, Bucureşti, 1977

Grupul µ, *Retorică generală*, Editura Univers, Bucureşti, 1974

Ivireanul, Antim, *Opere*, Editura Minerva, Ediţie Ştrempel, Bucureşti, 1972

Lazăr. I.,St., *Sfântul Antim Ivireanul – orator creştin*, Editura Conphys, 2005

Lichtenstein, M.,H., *Chiasm and Symmetry in Proverbs*, in *CBQ* 44, 202-211, 1982

Man, R., *The Value of Chiasm for New Testament Interpretation*, în *BS* 141, 146-157, 1984

Mancaş, M., *Limbajul artistic românesc modern. Schiţă de evoluţie*, EUB, Bucureşti, 2005

Mazilu,D.,H., *Proza oratorică în literatura română veche*,Editura Minerva,Bucureşti, 1987

Negrici, E., *Antim Ivireanul. Logos şi personalitate*, Editura du Style, Bucureşti, 1977

Pană Dindelegan, G., (coordonator), *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2010

Parpală-Afana, E., *Introducere în stilistică*, Piteşti, Editura Paralela 45, 1998

Peters,G., *Lire les Pères de l'église. Cours de Patrologie*, Desclée de A.G.Brower, 1981

Sasu, A., *Retorica literară românească*, Editura Minerva, Bucureşti, 1976.

BDD-A5969 © 2013 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:48 UTC)

ACKNOWLEDGMENT This work was partially supported by the strategic grant POSDRU 107/1.5/S/77265 (2010) of the Ministry of Labor, Family and Social Protection, Romania, co-financed by the European Social Fund – Investing in people.

BDD-A5969 © 2013 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:48 UTC)